

Kriptografinių valiutų srities terminai: reikšmės, raiška ir variantai

ROBERTAS STUNŽINAS

Lietuvių kalbos institutas

ESMINIAI ŽODŽIAI: kriptografinės valiutos, kriptografijos technologijos, terminija, skoliniai, metaforos

Kriptografinių valiutų eros pradžia laikomi 2009 metai, kai Satošio Nakamoto vardu pasivadinęs asmuo ar asmenų grupė sukūrė bitkoinų tinklo programinę įrangą ir pradėjo vykdyti jų sandorius. Bitkoinų tinklo branduolį sudaro vadinamosios buhalterinės knygos technologija – tarp svetainių, šalių ir institucijų paskirstytoje sinchronizuotoje bazėje priežiūros institucijų nekontroliuojami vartotojai, naudodamiesi koduota informacijos grandine ir siųsdami informacinius objektus (blokus), prekiauja ar atsiskaito specialiais atsiskaitymo vienetais. Netrukus atsirado daugybė kitų centrinių bankų ir valdžios institucijų nekontroliuojamų piniginių vienetų ir šiuo metu cirkuliuoja per 1500¹ skirtingų kriptografinių valiutų.

Kriptografinės valiutos yra naujas ir dar tik pradedamas teisiškai reguliuoti reiškinys, tad šios srities lietuviškoji terminija yra nauja, nenusistovėjusi ir gausi svetimybų. Šiame straipsnyje nagrinėjami įvairaus stiliaus elektroniniuose tekstuose pasitaikantys kriptografinių valiutų ir su jomis susijusių dalykų terminai. Darbo tikslas – išanalizuoti internete publikuojamuose tekstuose bei kituose šaltiniuose pasitaikančių kriptografinių valiutų srities terminų reikšmes, raišką ir variantus. Straipsnyje taikomas aprašomasis metodas. Analizuojant lietuviškų terminų raišką daug dėmesio skiriama santykiui su anglų kalbos atitikmenimis. Terminų variantai²

¹ Remiamasi svetainės „Coinmarketcap“ 2018 m. gegužės 21 d. duomenimis.

² Šiame straipsnyje laikomasi plačios variantų sampratos, t. y. skirtingi kalbos vienetai, kuriuos sieja ta pati reikšmė ar funkcija. Variantų samprata gali būti siauresnė – formaliosios to paties kalbos vieneto atmainos, turinčios tą pačią leksinę ir gramatinę reikšmę, tą pačią morfologinę sandarą, galinčios skirtis tartimi, fonemų sudėtimi, kirčio vieta, formų daryba, linksnių galūnėmis ir gramatiniu įforminimu (Miliūnaitė 2009: 141–147).

vertinami kalbos ir terminologijos normiškumo ir semantinio tikslumo aspektais. Medžiaga imta iš naujienų portalų, internete skelbiamų dokumentų, mokslo darbų, tinklaraščių, pokalbių svetainių ir terminų bazių. Elektroninės erdvės duomenys rinkti naudojantis „Google“ paieškos sistema – terminų ieškota pagal lietuviškuose tekstuose pavartotus angliškus terminus, dėmenis *kripto(-)*, *kriptografinis* ir kitus asociacinius derinius. Ieškant lietuviškų kriptografinių valiutų terminų remtasi angliškais šios srities žodyneliais³. Reikšmių, raiškos, varijavimo ir terminologijos tikslumo aspektais nagrinėjami kriptografinės valiutas, kriptografinių valiutų technologijas bei operacijas, kriptografinės valiutos gavyba užsiimančius asmenis ir jų veiksmus žymintys terminai. Iš viso nagrinėjamas 51 sąvoką įvardijantis 151 terminas.

Kriptografinės valiutos, jos rūšių ir smulkesniųjų dalių pavadinimai. Šiame skyriuje nagrinėjami 56 terminai, įvardijantys 15 skirtingų sąvokų. Giminingais skaitmeninės valiutos atmainos, kuriai gauti naudojami matematiniai veiksmai ir kodavimo technologijos, pavadinimais eina daugiau nei dvi dešimtys lietuviškų terminų, pvz.: *interneto pinigai* (bitcoincentras.lt), *koduota valiuta* (lietuviu.globalsciencecollaboration.org), *kripto turtas* (delfi.lt), *kripto valiuta* (aipt.lt), *kriptografinė elektroninė valiuta* (giruzis.lt), *kriptografinė valiuta* (naujienos.vu.lt), *kriptografiniai pinigai* (www.15min.lt), *kriptografinis turtas* (lt.all4bitcoin.com), *kripto-p pinigai* (delfi.lt), *kriptoturtas* (kriptovaliutos.org), *kriptovaliuta* (lt.wikipedia.org), *privati skaitmeninė valiuta* (sarmatas.lt), *skaitmeninė valiuta* (spectrocoin.com), *kripto* (traders.lt), *skaitmeniniai pinigai* (bitcoincentras.lt), *virtuali kriptovaliuta* (vvtat.lt), *virtuali valiuta* (giruzis.lt). Matyti, kad beveik pusė jų yra sukurti pagal angliškų sinoniminių terminų *cryptocurrency* (IATE), *crypto-money* (IATE), *crypto-asset* (IATE) ir jų ilgųjų variantų *cryptographic currency* (patents.google.com), *cryptographic money* (applancer.com), *cryptographic asset* (bravenewcoin.com) pavyzdį, pvz.: *kriptovaliuta*, *kripto valiuta*, *kriptografinė valiuta*; *kriptopinigai*, *kripto-p pinigai*, *kriptografiniai pinigai*; *kriptoturtas*, *kripto turtas*, *kriptografinis turtas*.

Tiksliausiai sąvoką atspindi terminai su dėmenimis *kriptografinis*, *(-ė)* – piniginiai vienetai gaunami naudojantis kriptografijos technologijomis. Dūriniai su dėmeniu *kripto-* laikytini nepakankamai tiksliai sąvoką atspin-

³ Pavyzdžiui, *Cryptocurrency Vocabulary: 50 Terms to Understand Cryptocurrency* (coinherald.co), *21 Terms to Understand Cryptocurrency* (medium.com).

dinčiais, nes dėmuo *kripto-* (gr. *kryptos* – „paslėptas, slaptas“ TŽŽe) rodo antrosios žodžio dalies reiškiamos sąvokos slaptumą, nematomumą, pavyzdžiui, *kriptonimas* „slapyvardis, kurį sudaro autoriaus pavardės ir vardo pirmosios raidės“, *kriptodepresija* „apsemta Žemės paviršiaus dubuma (įduba, duburys), kurios dugnas yra žemiau jūros lygio, o vandens paviršius – aukščiau“ (žr. TŽŽe). Šnekamojo stiliaus tekstuose dažnai pasitaikantys junginiai su atskirais dėmenimis *kripto* laikytini netaisykliniais. *Kripto-* vartotinas tik kaip sudurtinių žodžių dėmuo. Kartais valiutos pavadinimas sutrumpinamas iki priklausomojo dėmens sando *kripto*, pvz.: „Jei Rusija diversifikuoja savo rezervus kripto, tai kaip kalbėsime jei tą pradės daryti ECB?“⁴ (traders.lt). Terminai su dėmenimis *kriptografinis* (-ė) vartojami naujausiuose ES institucijų dokumentuose, pvz.: *kriptografinis turtas* (52018DC0109), *kriptografinė valiuta* (52017DC0345). Tiesa, pasitaiko ir trumpųjų variantų – dūrinių su dėmeniu *kripto-* – *kriptovaliuta* (52017PC0806).

Pagrindinių dėmenų (*pinigai*, *valiuta*, *turtas*) atžvilgiu terminai vertintini skirtingai. Lietuvos banko specialistai teigia, kad kalbamo dalyko nereikėtų vadinti *valiuta*, nes šis dalykas neturi įprastai suvokiamos *valiutos* požymių (plačiau žr. Grigolytė 2018). Galima pridurti, kad tas pats reiškinys taip pat nevadintinas *pinigais*. Terminai *pinigai* ir *valiuta* apibrėžiami kaip „<...> banko išleidžiami banknotai, monetos ir lėšos sąskaitose, kitų valstybių išleidžiami banko bilietai, valstybės išdo bilietai, monetos ir lėšos sąskaitose, kurie yra teisėta atsiskaitymo priemonė, kitos piniginę išraišką turinčios mokėjimo priemonės“ (LR pinigų plovimo prevencijos įstatymo pakeitimo įstatymas (Žin., 2008, Nr. 10-335)); „piniginis kurios nors šalies vienetas (aukso, sidabro, popierinių pinigų); pinigų sistemos tipas; užsienio pinigai, naudojami tarptautinėje apyvartoje (užsienio valiuta)“ (AĮVTŽ). Straipsnyje analizuojamas dalykas nėra vienos šalies reiškinys, jo nekontroliuoja šalies ar tarptautinės institucijos, jis nesusietas su auksu, sidabru ar kitais pinigais, daugelyje valstybių nėra teisėta atsiskaitymo priemonė. Tad terminai su dėmenimis *pinigai*, *valiuta* laikyti metaforiniais – tai yra atsiskaitymo priemonė ir su tikrais pinigais ar valiuta sieja funkcijos panašumas.

Kai kurie variantai atsirado vartojant terminus ne savo reikšmėmis. Neretai kriptografinė valiuta⁵ įvardijama terminu *elektroniniai pinigai* (geopo-

⁴ Pavyzdžių kalba, išskyrus korektūros klaidas, netaisyta.

⁵ Toliau straipsnyje patogumo dėlei vartojamas terminas *kriptografinė valiuta*.

litika.lt) ar jo variantais *elektroninė valiuta* (geopolitika.lt, decrypto.ee), *skaitmeniniai pinigai* (bitcoincentras.lt), *skaitmeninė valiuta* (spectrocoin.com), *interneto pinigai* (bitcoincentras.lt)⁶. *Elektroniniai pinigai* apibrėžiami kaip „elektroninių pinigų leidėjams gavus lėšų iš fizinių arba juridinių asmenų į apyvartą išleidžiama piniginė vertė, išreikšta kaip reikalavimas jos leidėjui ir turinti šiuos požymius: 1) yra laikoma elektroninėse, įskaitant magnetines, laikmenose; 2) skirta mokėjimo operacijoms atlikti; 3) priimama asmenų, kurie nėra tų elektroninių pinigų leidėjai“ (LR elektroninių pinigų ir elektroninių pinigų įstaigų įstatymo projektas; LRTB). Kriptografinė valiuta laikytina tik tam tikra elektroninių pinigų atmaina – ji laikoma elektroninėse laikmenose ir skirta mokėjimo operacijoms atlikti. Tačiau nuo elektroninių pinigų ją skiria tai, kad nėra teisiškai apibrėžta ir jos leidėjai yra kartu ir naudotojai (plačiau žr. „Ar kriptovaliutos yra elektroniniai pinigai?“, alfa.lt). Tikslesniais laikytini papildomus dėmenis turintys terminai, žymintys daugiau skiriamųjų sąvokos požymių, pvz.: **kriptografinė elektroninė valiuta** (giruzis.lt), **privati skaitmeninė valiuta** (sarmatas.lt).

Kriptografinėi valiutai įvardyti kartais vartojamas terminas *virtuali valiuta*, pvz.: „Lietuva atranda virtualią valiutą [antraštė]. Užsienyje kriptovaliutą vis dažniau naudoja didieji bankai, o Lietuvos įmonės, atsiskaitančios šia valiuta, atsiduria po didinamuoju stiklu“ (lzinios.lt). *Virtuali valiuta* yra platesnės reikšmės terminas – jis apima visus nereglamentuotus skaitmeninius pinigus: „nereglamentuoti skaitmeniniai pinigai, kuriuos galima naudoti kaip atsiskaitymo priemonę, tačiau šiuos pinigus į apyvartą išleidžia ir garantuoja ne centrinis bankas“ (IATE). Kriptografinė valiuta laikytina *virtualios valiutos* pogrupiu – ji gaunama naudojant kriptografijos technologiją. Tikslesnis terminas būtų **kriptografinė virtualioji valiuta**. Vartosenoje tokio termino aptikti nepavyko, rastas tik terminas su atvirkštine priklausomųjų dėmenų tvarka ir jo trumpasis dvižodis variantas – *virtuali kriptografinė valiuta* (it.lrytas.lt) ir *virtuali kriptovaliuta* (vz.lt). Šie terminai nėra tikslūs, nes jų dėmuo *virtuali* yra perteklinis – kriptografinė valiuta negali būti ne virtuali. Netiksliau taip pat laikytinas rašybos variantas su brūkšneliu sujungtais priklausomaisiais dėmenimis – *virtuali-kriptografinė valiuta* (it.lrytas.lt). Brūkšnelis gali būti rašomas tarp dviejų kompleksinę daikto ypatybę reiškiančių sintaksiškai lygiaverčių būdvardžių, pvz.:

⁶ Apie terminų *elektroninė valiuta*, *elektroniniai pinigai*, *skaitmeninė valiuta* ir *skaitmeniniai pinigai* sinonimiją plačiau žr. *Digital currency* (en.wikipedia.org), *Digital Currencies vs. Cryptocurrencies, Explained* (cointelegraph.com).

klausiamieji-santykiniai įvardžiai, socialinė-ekonominė sistema. Brūkšnelis nerašomas tarp sintaksiškai nelygių, nevienodai susijusių su daiktavardžiu, kurio pažyminiu jie eina, būdvardžių. Vienas jų, paprastai antrasis, savo reikšme glaudžiau susijęs su daiktavardžiu ir sudaro su juo junginį, o jį apibūdina pirmesnis (toliau nuo daiktavardžio einantis), pvz.: *vakarinė vidurinė mokykla, garinis hidraulinis presas* (plačiau žr. *Brūkšnelis*, <http://www.vlkk.lt/aktualiausios-temos/rasyba/bruksnelis>). Kriptografinė valiuta taip pat vadinama terminu **koduota valiuta** (lietuviu.globalsciencecollaboration.org). Šis terminas laikytinas tiksliu, nes kodavimas yra vienas iš esminių kriptografinės valiutos gavybos technologinio proceso aspektų.

Kalbant apie kriptografinę valiutą kaip priešingybė minima tradicinė – valstybinių institucijų leidžiama ir kontroliuojama valiuta. Tiksliausiai sąvoką atspindi terminas **dekretiniai pinigai (valiuta)**. *Ekonomikos terminų žodyne dekretiniai pinigai* apibrėžiami kaip „dekretu išleisti valstybiniai popieriniai pinigai, nepadengti aukso atsargomis, nekonvertuojami į aukšą ir naudojami tik kaip mainų priemonė. Dauguma šiuolaikinių pinigų yra dekretiniai pinigai“ (ETŽ). Publicistinio stiliaus tekstuose vartojamas sinonimas *tradiciniai pinigai (valiuta)*, pvz.: „Žymus lietuvių verslininkas, fondo „Nextury Ventures“ pirmininkas Ilja Laurs teigia, kad šiuolaikinei elektroninei ekonomikai *tradiciniai pinigai* nebetinka ir juos gali išstumti kriptovaliutos“ (diena.lt). „Visų pirma, atliekant pavedimus bitkoinais tarp pirkėjo ir pardavėjo nėra tarpininkų, todėl jie atliekami daug greičiau ir kainuoja pigiau nei vykdant sandorius tradicine valiuta per bankinę sistemą“ (delfi.lt). Kartais į terminą įterpiamas neadaptuotas⁷ skolinys *fiat* (plg. angl. *fiat* „oficialus leidimas ar pasiūlymas, dekretas“ ODE 2010), pvz.: *dekretiniai (fiat) pinigai* (delfi.lt), *tradicinė (fiat) valiuta* (verslas.lrytas.lt). Pasitaiko pagal angliškų terminų *fiat money, fiat currency* pavyzdį sudarytų junginių, pvz.: „*fiat*“ pinigai (lt.all4bitcoin.com), *fiat valiuta* (m.technologijos.lt). Kartais skolinys klaidingai traktuojamas kaip santrumpa, pvz., *FIAT pinigai* (avnt.lt).

Kalbant apie kriptografines valiutas dažniausiai minima pirmoji – *bitkoinas* (angl. *bitcoin*, skolininė santrumpa – *BTC* (spectrocoin.com)). Plačiojoje vartosenoje pasitaiko ortografiškai ir morfologiškai, vien morfologiškai adaptuotų variantų, visai neadaptuotų variantų, junginių su neadaptuotais variantais, pvz.: *Bitkoinas* (admiralmarkets.lt), *bitcoinas* (seopaslaugos.com),

⁷ Plačiau apie skolinių integracijos į tekstą būdus žr. Vaičiakauskienė 2016: 90–91.

bitcoin (kriptorinka.lt), *bitcoin valiuta* (youtube.com). Visos kitos kriptografinės valiutos vadinamos *altkoinais* (angl. *altcoin*) (masterforex-v.lt). Kiti vartojami terminai – *altcoins* (kriptovaliutos.org), *alternatyvioji valiuta*, *alternatyvioji kriptovaliuta*, pvz.: „Šie metai kripto rinkai prasidėjo neramiai – Bitcoin ir kitos alternatyvios valiutos bando kapstytis po praėjusių metų pabaigoje įvykusios korekcijos“ (ecoin.lt). „Alternatyvios kriptovaliutos – tai būdas išspręsti Bitcoin trūkumus, praplėsti ir suteikti naujų galimybių, pagreitinti transakcijas“ (kriptovaliutos.lt). Terminas *alternatyvioji valiuta* laikytinas tik kontekstiniu sinonimu⁸ – juo įvardijama platesnė sąvoka, t. y. tam tikroje teritorijoje vietoje nacionalinės valiutos naudojama privačiai sukurta centrinių bankų nereguliuojama pinigų atmaina (pavyzdžiui, *Brikstono svaras*, *sardeksas*) arba nereguliuojami elektroniniai pinigai (*kriptografinė valiuta*) (žr. worldpolicy.org). Kita populiarė valiuta dažniausiai vadinama **eteriu** (delfi.lt) (angl. *Etherium*). Gerokai rečiau pasitaikantis variantas yra *eteriumas* (udris.lt). Taisyklingas yra pirmasis – pavadinimą valiutos kūrėjas kildina iš termino *eteris* (plačiau žr. *Ethereum*, en.wikipedia.org/wiki/Ethereum).

Smulkesni kriptografinių valiutų vienetai arba jų vertės vienetai (angl. *token*) įvardijami perkeltinės reikšmės žodžiais ar dėmenimis – *žetonas* (52018DC0109), *virtualusis žetonas* (52018DC0109). Pirminis tokių piniginių vienetų siūlymas (angl. *ICO*, *Initial Coin Offering*) įvardijamas skolintine santrumpa arba daugiažodžiais terminais, pvz.: *ICO* (aipt.lt), *pradinis kriptomonetų platinimas* (52018DC0109), *pirminis kriptovaliutos siūlymas* (delfi.lt), *pirminis monetų ar žetonų platinimas* (aipt.lt). Tiksliausiai sąvoką atspindėtų terminas **pirminis kriptografinės valiutos siūlymas**.

Smulkesnėms įvairių rūšių kriptografinių valiutų dalims būdinga metoniminė – antonomazinė⁹ – nominacija. Smulkiausiaji *bitkoino* dalis pavadinta įkūrėjo vardu – *satošiu* (angl. *Satohi*). Tai yra mažiausia įmanoma bitkoino sandorio dalis, apytikriai lygi šimtamilijoninei bitkoino daliai. Kitų lietuviškų bitkoino vienetų pavadinimų aptikti nepavyko, tačiau tūkstantoji bitkoino dalis vadintina skoliniais **milibitkoinu** (plg. angl. *millibitcoin*) arba **milibitu** (plg. angl. *millibit*), milijoninė dalis – **mikrobitkoinu** (angl. *microbitcoin*) (plačiau žr. *Millibit*, en.bitcoin.it). Kitos populiaros kriptografinės valiutos –

⁸ Kontekstiniai sinonimai susidaro tik tam tikruose kontekstuose bei situacijose, kai tas pats dalykas pakaitomis vadinamas skirtingos reikšmės žodžiais (LKE 1999: 572).

⁹ Antonomazija – tikrinio vardo vartojimas bendrine reikšme (LKE 1999: 410).

eterio – smulkesnių dalių lietuviškų pavadinimų aptikti nepavyko, tačiau tai turėtų būti terminai iš adaptuotų valiutų kūrėjų asmenvardžių formų *finis* (angl. *finney* < *Hal Finney*), *sabas* (angl. *szabo* < *Nick Szabo*, en.wikipedia.org), *vėjus* (angl. *wei* < *Wei Dai*, en.wikipedia.org).

Technologijų, operacijų pavadinimai. Šiame skyriuje aptariamai 85 terminai, žymintys 34 sąvokas. Kriptografinių valiutų gavybai naudojama sinchronizuota tarp svetainių, šalių ar institucijų paskirstyta duomenų bazė (angl. *distributed ledger*) pagal funkcijos panašumą dažnai metaforiškai vadinama apskaitą darančio asmens įrašų knygos pavadinimu – *buhalterinė knyga* (angl. *ledger* „buhalterijos knyga“ ODE 2010). Metaforinis terminas vartojamas vienas arba su dėmenimis *skaitmeninė, išskirstyta, paskirstyta skaitmeninė, išsklaidyta* (naujienos.alfa.lt), pvz.: „Jūs tarsi atsisiunčiate milžinišką buhalterinę knygą, kurioje užkoduoti visi iki tol vykę pervedimai ir pagal ją kompiuteriui galite leisti tikrinti naujus pavidimus“ (pareigunuunija.lt). „Blokų grandinė yra skaitmeninė buhalterinė knyga, kurioje saugiai kaupiama informacija apie ekonomines operacijas ir kuri gali būti užprogramuota taip, kad joje būtų įrašomi ne vien finansiniai sandoriai, bet iš esmės viskas, kas turi vertę“ (weststeincard.com). Pasitaiko ir kitų jų variantų: *skaitmeninė didžioji knyga* (delfi.lt), *didžioji knyga* (ecoin.lt), *knyga* (15min.lt), *paskirstytieji žurnalai* (delfi.lt), *transakcijų žurnalas* (ecoin.lt). Tiksliausiai sąvoką atspindi nemetaforiniai terminai, pavyzdžiui, ES institucijų terminų bazėje IATE šalia metaforinio termino *išsklaidytoji operacijų knyga* teikiamas nemetaforinis – ***paskirstytasis registras*** (IATE).

Viena iš tokio registro technologijų, t. y. duomenų sistema, leidžianti sukurti kriptografinių valiutų sandorių sistemą necentralizuotame tinkle, vadinama metaforinį pagrindinį dėmenį turinčiu terminu *blokų grandinė* arba skoliniu *blokčėinas* (angl. *blockchain*), pvz.: „Blokų grandinė yra technologija, sukurta atsiskaityti bitkoinais, tačiau jos galimybės daug platesnės – pradedant mokėjimais, baigiant elektroniniu balsavimu ar sveikatos apsauga“ (lrt.lt). „Blokų grandinė, blokčėinas, bitkoinas, eteriumas, kriptovaliutos – vis dažniau verslo spaudoje ir šiaip viešojoje erdvėje skambantys naujadarai, apie kuriuos daug kas jau girdėjo, bet mažai kas ką apie juos žino“ (udris.lt). Plačiojoje vartosenoje pasitaiko neadaptuotų variantų, pvz.: „Šiame straipsnyje paprastais žodžiais paaiškinsiu, kas yra blockchain technologija ir kaip ji veikia“ (lifehacks.lt). Pirmasis toks blokas (angl. *genesis block*) grandinėje vadinamas dviem

terminais – **pradinis blokas** (kaip-padaryti.blogspot.lu), **pirminis blokas** (aipt.lt). Abu terminai terminologijos požiūriu vertintini kaip teiktini – **pirminis** „1. ankstesnis už kitus; esąs ko nors priežastim“ DŽe, **pradinis** žr. **pradžia** „1. pradedamoji ilgį turinčio dalyko dalis“. Šnekamojo stiliaus tekstuose pasitaiko terminų su neadaptuotais skoliniais – **genesis blokas** (traders.lt).

Bloko ypatybė, rodanti, kiek grandinėje iki **pirminio (pradinio) bloko** yra blokų, vadinama **bloko dydžiu** (ecoin.lt). Šis terminas aiškesnis už automatinio vertimo tekstuose pasitaikantį variantą **bloko aukštis** (medium.com), kuris nusižiūrėtas nuo angliško termino **block height** (bitcoin.stackexchange.com). Blokų grandinės papildoma dalis (angl. **fork**) vadinama metaforiniu terminu **atšaka**, pvz.: „Bitcoin programinės įrangos atšaka yra paini, nes kiekvienas vartotojas prisijungęs prie Bitcoin tinklo turi užtikrinti tinklo suderinamumą, arba kasėjai gali pradėti kasti ne tą blokų grandinę“ (admiralmarkets.lt). Užmokestis už bloką (angl. **block reward**) žymimas terminu **bloko atlygis** (angl. **block reward**). Tokio atlygio skaidymas perpus (angl. **halving**) dažniausiai vadinamas skoliniu **halvingas**, pvz.: „Halvingas gyvai mažiau nei trijų valandų bėgyje!“ (traders.lt). Aiškesnis būtų aprašomojo pobūdžio terminas **blokų atlygio dalijimas pusiau**. Su blokų grandine ryšio neturintis blokas vadintinas **pavieniu bloku** arba **atskirtuoju bloku**. Anglų kalboje vartojamas metaforinis dėmuo – **orphan block** (blockchain.info) (plg. **orphan** „našlaitis“ ODE 2010).

Pirkėjų ir pardavėjų sandorius vykdančios programos dažniausiai vadinamos metaforišku terminu **išmanioji sutartis** (plg. angl. **smart contract**), pvz.: „Šiuolaikinė išmanioji sutartis iš esmės yra kompiuterio programa, kuri įvykdo numatytas sutarties sąlygas, įrašytas programos kode“ (lzinios.lt). Kai kur pasitaiko terminų su skolininiu pagrindiniu dėmeniu – **išmanusis kontraktas** (m.technologijos.lt). Perkeltinės reikšmės būdingos ir kitiems programų, technologijų, operacijų pavadinimams. Pavyzdžiui, **maišytuva** (angl. **faucet**)¹⁰ vadinama atlygį paskirstanti sistema – svetainė ar taikomoji programa. Speciali kriptografinė operacija vadinama **maiša** (angl. **hash**)¹¹, pvz.: „Net nesigilinant į visiškus techninius niuansus, reiktų atkreipti dėmesį į šifrą (angl. hash, liet. maiša, nors šis lietuviškas terminas ir tikslus, tačiau daugeliui skamba ganėtinai keistai“ (ecoin.lt).

¹⁰ *Faucet* „čiaupas“ (ODE 2010).

¹¹ *Hash* „maišyti, smulkinti, kapoti“ (ODE 2010).

Tas pats dalykas vadinamas ir skoliniais, pvz.: „Lygiai kaip atstumas yra matuojamas metrais ir kilometrais, valiutos „kasimo“ pajėgumas matuojamas hash vienetais: megahash, gigahash, terahash ir t. t.“ (bznstart.lt). *Maiša* yra įprastas kompiuterijos terminas: *maiša* „metodas formaliai duomenų rinkinio santraukai, vadinamai maišos reikšme, gauti. Maišos reikšmė naudojama duomenų tvarkymui, paieškai, šifravimui, nepažeistumo tikrinimui ir kitiems tikslams. <...> Metodas pavadintas maiša dėl to, kad paremtas duomenų maišymu“ (EKŽė).

Kriptografinių valiutų pirkimo ir pardavimo operacijos (angl. *transactions*) vadintinos **sandoriais** (angl. *transaction – operacija, sandoris* ALKKŽė), pvz.: „Visa tai reiškia, kad šiuo metu bitcoin sandorių skaičius yra labai ribotas – tik 7 per vieną sekundę“ (aina.lt). Tačiau vartosenoje pasitaiko ir skolinių, pvz.: „Iš esmės Bitcoin valiutos nebūtų, jeigu nebūtų super kompiuterių, kurie tvirtina transakcijas <...>“ (bankai.lt).

Specialus kriptografinių valiutų gavybai naudojamas integrinis grandynas plačiojoje vartosenoje dažniausiai žymimas skolinine santrumpa ASIC (angl. *ASIC, Application Specific Integrated Circuit*) su nomenklatūriniu dėmeniu *lustas* arba be jo, pvz.: „Samsung“ žengia į kripto valiutų pasaulį, pradės gaminti ASIC“ [antraštė]. <...> „Gaminami ASIC lustai bus labai efektyvūs ir, tikriausiai, bus nutaikyti į „Bitcoin“ kasimą“ (technews.lt). Tinkamas terminas – **specialiosios paskirties integrinis grandynas**. Vartosenoje daugiausia pasitaiko terminų su neįvardžiuotine forma, pvz.: „Specialiosios paskirties integrinis grandynas (angl. application-specific integrated circuit arba ASIC) – integrinis grandynas, pritaikytas specifiniams uždaviniams spręsti“ (lt.wikipedia.org). Elektroninėje erdvėje skelbiamuose tekstuose gausu netaisyklingų variantų. Kai kada santrumpa klaidingai laikoma tikriniu pavadinimu – tai rodo rašyba su kabutėmis, pvz.: „Bus gaminami „ASIC“ (specializuotos integracinės schemos vienam užsakovui), taip pat ir „ASSP“ (specializuoti procesoriai, naudojami tam tikroje srityje, kuriami pagal kelių užsakovų norimas charakteristikas) procesoriai“ (delfi.lt). Kitais atvejais vartojami kitą reikšmę turintys terminai arba abstraktūs pasakymai, pvz.: *specialios paskirties integrinė grandinė* (rtn.elektronika.lt) (plg. *integrinė grandinė* – „visuma tarpusavyje sujungtų elektroninės grandinės elementų, neatskiriama susijusių tam tikros terpės viduje arba ant jos paviršiaus“ (AETŽ)), *taikomoji integrinė schema* (rtn.elektronika.lt), *specializuoti mikroschemų rinkiniai* (15min.lt). Kai kada kalbamas integrinis grandynas žargoniskai vadinamas asmenų pavadinimais,

pvz.: „ASIC kasėjai pardavimas ir pajungimas“ (digimedia.lt). Žargonizmo atsiradimą galėjo lemti anglų kalbos žodžiai (plg. angl. *miner* „šachtininkas, kalnakasy“). Vartosenoje pasitaiko ir svetimybių, pvz.: „Bitmain, nedidelė Kinijos bendrovė gaminanti ASIC mainerius, šiandien paskelbė apie „Antminer E3“; ASIC minerį kurio tikslas – Ethereum kasimas“ (btc.lt). „Pirmieji entuziastai naudojo įprastinius asmeninius kompiuterius arba laptopus šiai veiklai užsiimti – iš pradžių naudojant savo kompiuterių procesorių pajėgumą, vėliau su vaizdo plokštėmis, o dabar tik su specializuotais įrenginiais – “bitcoin mineriais” kitaip ASICS“ (bitcoincentras.lt).

Kriptografinių valiutų gavyba naudojant specialiosios paskirties integrinius grandynus dažniausiai vadinama neadaptuotu skoliniu *proof of work*: „<...> įvardija du kriptovaliutos „kasimo“ tipus: *proof-of-work* ir *proof-of-stake*. Pasirinkus pirmąjį būdą naudojami būtent ASIC kompiuteriai: tam, kad transakcijas būtų galima „iškasti“ ir užšifruoti į blokų grandinę, reikia specialių ASIC kompiuterių, naudojančių daug elektros“ (bznstart.lt). Tinkamą sąvoką atspindinčių lietuviškų angliško termino *proof of work* atitikmenų aptikti nepavyko – vartojami vertiniai, pvz.: „Proof-of-Work. Darbo įrodymas. Originalus bitcoin konsensuso protokolas tinkle. Šis protokolas patvirtina transakciją ir prideda bloką į grandinę“ (aipt.lt). Lietuviškų atitikmenų neturi ir giminiški terminai *proof of stake*, *proof of concept*, pvz.: „Proof-of-stake yra modernesnis būdas palaikyti „blockchain“ tinklo infrastruktūrą“ (bznstart.lt). Sąvokoms žymėti tiktų aprašomieji terminai, pvz.: ***gavyba naudojant specialiosios paskirties integrinius grandynus, gavyba naudojant įprastas priemones*** ir pan.

Bitkoinų pirkimo ir pardavimo operacijos vyksta decentralizuotame tinkle, kurio vartotojai yra lygiaverčiai¹². Toks tinklas vadintinas ***lygiarangių***¹³ ***tinklu*** (angl. angl. *peer-to-peer*), pvz.: „Tai lygiarangių (angl. peer-to-peer) tinklas, kurį sudaro vartotojų kompiuteriai“ (technologijos.lt). Būdvardis *lygiarangis* vartotinas kalbant apie vartotojus, tad pasitaikantis sinonimas *lygiarangis tinklas* laikytinas netiesioginės – metoniminės – reikš-

¹² Tokio tinklo priešprieša – kliento ir serverio architektūros tinklas, kuriame duomenų apdorojimas paskirstytas tarp kompiuterizuotų klientų darbo vietų ir serverio. Serveris gali būti didelio našumo asmeninis arba centrinis kompiuteris, skirtas efektyviai aptarnauti daugelį klientų vienu metu (plačiau žr. EKŽe).

¹³ *Lygiarangių architektūra* – „tinklo architektūra, sudaryta iš dviejų arba daugiau kompiuterių, kurie keičiasi duomenimis naudodami tą pačią arba to paties tipo programinę įrangą. Visi tinklo kompiuteriai yra lygiarangiai, kiekvienas jų atlieka serverio funkciją kitų atžvilgiu“ (plačiau žr. EKŽe).

mės, pvz.: „Pastarojo laiko technologinės naujovės, kaip viešojo rakto kriptografija, lygiarangiai tinklai – P2P, mobilūs išmanieji įrenginiai ir t. t., padėjo pagrindus decentralizuotos VV atsiradimui“ (bernardinai.lt). Kalbama architektūra kartais įvardijama pagal kitą požymį – operacijos (sandoriai) vyksta be tarpininkų, pvz.: „Prie trečios rūšies virtualių valiutų galima priskirti naujos kartos decentralizuotas, tiesioginio apsikeitimo tarp vartotojų (angl. *peer-to-peer*) modelio virtualias valiutas, kurios dažnai dar vadinamos kriptografinėmis elektroninėmis valiutomis (angl. *crypto currency*)“ (giruzis.lt). Taip pat dažnai vartojami terminai su skolintine santrumpa ar neadaptuotu skoliniu – *P2P tinklas* (maze.lt), *peer-to-peer tinklas* (kriptovaliutos.lt). Tinklą sudarantys kompiuteriai (angl. *network nodes*, *nodes*) įvardijami metaforiniu terminu *mazgas* (aipt.lt). Tai yra įprasta kompiuterijos metafora, žyminti prie tinklo prijungtą įrenginį (kompiuterį, serverį, spausdintuvą) (EKŽe).

Priemonės užšifruotiems duomenims iššifruoti vadinamos metaforiniais terminais *viešasis raktas* (zinaukaip.lt) ir *privatusis raktas* (kykompiuteris.blogspot.com). Tai yra tradicinės kompiuterijos metaforos: *privatusis raktas* (angl. *private key*) „vienas raktas iš raktų poros, naudojamas kriptografijoje viešuoju raktu. Privatusis raktas laikomas paslapyje ir yra naudojamas iššifruoti duomenims, kurie buvo užšifruoti su jį atitinkančiu viešuoju raktu“ (EKŽe); *viešasis raktas* (angl. *public key*) „vienas raktas iš raktų poros, naudojamas kriptografijoje viešuoju raktu. Yra laisvai prieinamas ir publikuojamas kaip liudijimo dalis. Dažniausiai naudojamas skaitmeniniam parašui patikrinti ir duomenims, siunčiamiems viešojo rakto savininkui, užšifruoti“ (EKŽe). Matematinė operacija, patvirtinanti nuosavybę, vadinama *parašu*, pvz.: „Kiekvienas bitcoin tinklo vartotojas gali patikrinti, ar parašas yra teisingas <...>“ (bitcoinlt.org).

Elektroninis įrenginys kriptografinėms valiutomis saugoti ar šių valiutų saugojimo internetinė paslauga įvardijami 32 terminais. Visi aptikti terminai turi metaforinį pagrindinį dėmenį *piniginė* (angl. *wallet*). Kaip gimininiai vartojami šie terminai: *blockchain piniginė* (spectrocoin.com), *kripto piniginė* (btc.lt), *kriptografinė piniginė* (lt.all4bitcoin.com), *kriptopiniginė* (skelbiu.lt), *kriptovaliutos piniginė* (kiberzona.lt). Tam tikrame kontekste vartojamas ir vienažodis metaforinis terminas *piniginė*, pvz.: „Bitcoin – ateities valiuta, ir norint juo naudotis – reikia susikurti *piniginę*“ (ecoin.lt). Taisyklingiausias ir tiksliausiai sąvoką atskleistų terminas ***kriptografinės valiutos piniginė***.

Kriptografinių valiutų saugojimo priemonės pagal privačiojo ir viešojo rakto saugojimo būdą skirstomos į kelis tipus. Tai gali būti specialios programėlės, prie kurių galima prisijungti naudojantis naršykle (angl. *online wallet*), prieiga mobiliuoju įrenginiu (angl. *mobile wallet*), saugojimui naudojami įprasti ar tam specialiai skirti kompiuteriai (angl. *desktop wallet*), specialūs atmintukai (angl. *hardware wallet*) ir popierinės priemonės (angl. *paper wallet*) (plačiau žr. hobowithalaptop.com).

Pirmosios, t. y. programėlės, prie kurių galima prisijungti naudojantis naršykle, vadinamos šiais terminais: *elektroninė pinigine* (lzinios.lt), *internetinė pinigine* (kriptovaliutos.lt), *mobilioji pinigine* (kiberzona.lt), *online pinigine* (bankai.lt), *virtualioji pinigine* (kriptovaliutos.lt). Tiksliausiai sąvoką atspindėtų keturžodžiai terminai, turintys paskirtį nurodančius dėmenis *kriptografinės valiutos*, pvz.: ***internetinė kriptografinės valiutos pinigine*** (plg. *online* „internetinis“ EKŽe), ***prijungtinė kriptografinės valiutos pinigine*** (plg. *online* „prijungtinis“ ALKKŽe). Dvižodžiai terminai netikslūs, nes terminai *mobilioji pinigine*, *elektroninė pinigine*, *skaitmeninė pinigine* ir *virtualioji pinigine* turi kitas, platesnes, reikšmes. Pavyzdžiui, *mobilioji pinigine* yra „mobiliojo telefono prietaika, suteikianti galimybę naudotojui atsiskaityti už tam tikras paslaugas“ (IATE). *Skaitmeninė pinigine* (sinonimas – *elektroninė pinigine*) apibrėžiama kaip „programinė priemonė, kurią naudodamas vartotojas gali užregistruoti vienos ar kelių mokėjimo priemonių duomenis ir atsiskaityti su elektroninės prekybos vykdytoju“ (2014 m. rugšėjo 30 d. Lietuvos banko valdybos nutarimas Nr. 03-172 „Dėl Minimalių saugumo reikalavimų, keliamų internetu atliekamiems mokėjimams“, rašti-ja.lt). *Virtualioji pinigine* yra banko sąskaitos vienetas (plačiau žr. *What Is a Reserve Account Virtual Wallet?*, smallbusiness.chron.com).

Mobiliosios piniginės, t. y. prieigos prie kriptografinių valiutų mobiliuoju įrenginiu, vadinamos terminais *išmanioji pinigine* (angl. *smart wallet*) (btc.lt), *mobilioji pinigine* (kaip-uzsidirbti-pinigu.com), pvz.: „Išmanioji pinigine neleidžia švaistyti pinigų“ [antraštė] (tv3.lt). Kaip jau minėta, terminas *mobilioji pinigine* turi platesnę reikšmę, tad tikslesnis būtų papildomus tikslinamuosius dėmenis turintis terminas – ***mobilioji kriptografinės valiutos pinigine***.

Kriptografinės valiutos gali būti saugomos paprastame ar specialiai tam skirtame kompiuteryje. Toks piniginės tipas vadintinas ***kompiuterine pinigine***, pvz.: „Būdas Nr. 3 – kompiuterinė pinigine. Dauguma kriptovaliutų turi oficialias aplikacijas kompiuteriams (PC, MAC, Linux ir etc.),

kurių pagalba kriptovaliutas galima laikyti kompiuteryje“ (medium.com). Tačiau elektroninėje erdvėje skelbiamuose tekstuose daugiausia pasitaiko netinkamų terminų – pagal anglų kalbos termino pavyzdį išverstų ar su skolintiniais dėmenimis, pvz.: *darbalaukio piniginė* (bytecoin.lt), *desktop piniginė* (bitcoinbaltic.com), „*desktop*“ *piniginė* (kriptovaliutos.org), *PC piniginė* (btc.lt).

Kodams saugoti skirtas specialus atmintukas (angl. *hardware wallet*) dažniausiai įvardijamas terminais, kurių priklausomieji dėmenys yra įvairūs angl. *hardware* atitikmenys, arba terminais su šiuo skoliniu, pvz.: *aparatinė piniginė* (kaip-uzsidirbti-pinigu.com), *aparatūrinė piniginė* (skelbiu.lt), *techninės įrangos piniginė* (prekybakriptovaliuta.lt), *hardware piniginė* (bankai.lt), „*hardware*“ *piniginė* (kaip-uzsidirbti-pinigu.com). Kartais tokia piniginė vadinama sudėtinu lietuvišku terminu *piniginė laikmenoje*, pvz.: „*HARDWARE (piniginė laikmenoje)*“. Veikia ant įvairių USB, kuris turi būti sujungtas su kompiuteriu ar mobiliuoju telefonu“ (perkuinternete.lt). Kai kada šis piniginės tipas netiksliai įvardijamas kitą reikšmę turinčiu terminu *elektroninė piniginė*, pvz.: „*Elektroninių (hardware) piniginių plusai <...>*“ (medium.com). Tiksliausiai sąvoką žymi terminas ***aparatinė (kriptografinės valiutos) piniginė***, nes dėmuo *aparatinė* nurodo, kad piniginė sudaryta iš atskiro vieneto (plg. *aparatinis* „padarytas iš fizinės medžiagos arba apibūdinantis objekto fiziškumą“ EKŽe). Popieriaus lapas, ant kurio atspausdinamas kodas (*viešasis raktas*), vadinamas ***popierine pinigine*** (bankai.lt).

Dar kalbamos piniginės skirstomos pagal saugumo atsakomybės rūšį. Piniginė, už kurios saugumą atsakingas pats vartotojas, vadinama ***pilnąja pinigine*** (angl. *core wallet*) (kiberzona.lt). Šis terminas laikytinas pakankamai tiksliai – priklausomasis dėmuo rodo, kad priemonė turi visus saugumo elementus (plg. *pilnas* 4. „išsisas, netrūktinas“ DŽe). Piniginė, už kurios saugumą atsakingas piniginės tiekėjas, vadinama ***mobiliąja pinigine*** (angl. *mobile wallet*) (kiberzona.lt). Atsižvelgiant į terminą *pilnoji piniginė* sistemiškesnis būtų terminas ***dalinė piniginė***. Kriptografinė valiuta gali būti laikoma *valiutų keitykloje* (angl. *exchange*). Tokio tipo piniginės (angl. *exchange wallets*) dažniausiai vadinamos dvižodžiu terminu *keityklos piniginė* (steemit.com) arba aiškesniu ilgesniuoju variantu su dėmeniu *kriptovaliutų – kriptovaliutų keityklos piniginė* (kriptovaliutos.lt). Taip pat piniginės dar skirstomos pagal tai, ar turi nuolatinę ryšį su internetu. Ryšį su internetu turinčios piniginės metaforiškai pagal anglų kalbos pavyzdį va-

dinamos *karštomis* (angl. *hot wallet*), o ryšio neturinčios – *šaltomis*, pvz.: „Kripto valiutos saugojimui naudojamos „karštos“ piniginės (kai abu raktus internete saugo jūsų tiekėjas) ir „šaltos“ piniginės (privatus raktas saugomas išoriniame įrenginyje ir niekam, išskyrus naudotoją, neprieinamas)“ (Izinios.lt). Teiktini nemetaforiniai terminai galėtų būti antoniminių terminų pora **prijungtinė piniginė** (plg. *prijungtas* (-a) „kompiuterio (ar kurio nors kito įrenginio) būseną, kai yra ryšys su kitais kompiuteriais arba įrenginiais“ EKŽe) ir **atjungtinė piniginė** (plg. *atjungties būseną* „programos būseną, kai nėra programos ryšio su tinklu, nors kompiuteris fiziškai gali būti neatjungtas nuo tinklo“ EKŽe). Kriptografinės valiutos sąskaitos numeris vadinamas *adresu* (spectrocoin.com). Kompiuterijoje terminu *adresas* žymimas „užrašas, identifikuojantis duomenų arba kitokio išteklių buvimo arba paskirties vietą“ (EKŽe).

Asmenų ir jų veiksmų pavadinimai. Šiame skyriuje aptariami 9 terminai, įvardijantys 3 sąvokas. Terminais *kasėjas*, *kasikas*, *maineris* (plg. angl. *miner* „kasykloje dirbantis asmuo“ ODE 2010), *mineris* vadinami kriptografinių valiutų gavyba užsiimantys asmenys, pvz.: „Kripto valiutų kasėjai atšaukinėja vaizdo plokščių užsakymus, plokščių kainos krenta“ (15min.lt). „Remiantis jos duomenimis, bitkoinų maineriai per metus sunaudoja 0,7 proc. energijos JAV ir 3,1 proc. – RF“ (delfi.lt). Kriptografinių valiutų gavybos procesas taip pat dažniausiai vadinamas metaforiškai – *kasimu*, *kasyba* (plg. angl. *mining* „kasimas“), pvz.: „Visa tiesa ir mitai apie Bitcoin kasimą (angl. *mining*)“ (ecoin.lt). Pasitaiko ir kitokių variantų – *gavyba*, *leidyba*, *gamyba*, *generavimas* (bitcoinai.wordpress.com), pvz.: „Informuojame, kad nuo 2014-09-13 užsakytų Dedikuoti.lt serverių nebebus galima naudoti virtualių valiutų gavybai (angl. *crypto-currency mining*)“ (forumas.dedikuoti.lt). „Kripto valiutų gamyba gali kainuoti daug resursų, todėl siekdami pasipelnyti hakeriai pradėjo naudoti kenkėjiškas programas (angl. *malware*)“ (cybersecurityacademy.wixsite.com). Tiksliausiai sąvoką atspindinčiu terminu laikytinas **gavyba**. Rūšinė sąvoka – kriptografinių valiutų gavyba naudojant specialiosios paskirties integrinį grandyną – dažniausiai žymima metaforiniais terminais su angliška santrumpa, pvz.: *ASIC kasimas* (kriptorinka.lt), *ASIC kasyba* (pivx.org). Teiktinas terminas būtų **gavyba naudojant specialiosios paskirties integrinį grandyną**. Kriptografinių valiutų gavybos proceso rezultatą įvardijančio termino vartosenoje aptikti nepavyko, tačiau tai galėtų būti **gavybos atlygis** (plg. angl. *mining reward*).

IŠVADOS

1. Kriptografinių valiutų srities naujumas, teisinis nereglamentuotumas, įvairialypiškumas, srities žinovų noras sekti anglų kalba lėmė šios srities terminijos įvairovę, metaforiškumą ir dalies jų netaisyklingumą. Dauguma sąvokų turi ne po vieną pavadinimą, šnekamojo stiliaus tekstuose gausu skolinių, iš kurių nemaža dalis yra neadapuoti.

2. Šios srities terminijai būdingas variantiškumas – daugiau nei du trečdaliai sąvokų turi ne po vieną pavadinimą. Varijavimas ypač būdingas pačią kriptografinę valiutą, jos rūšis ir smulkesniąsias dalis žymintiems terminams. Nagrinėjamos srities terminijos variantų gausą galėjo lemti sąvokų neskaidrumas ar jų esminių skiriamųjų požymių nesuvokimas, mėginimas versti anglų kalbos terminų vertiniais, terminų vartojimas ne savo reikšmėmis, kelių sąvokų žymėjimas tais pačiais terminais.

3. Anglų kalbos įtaka galėjo lemti perkeltinį šios srities terminijos pobūdį. Metaforiškumas būdingas ir pagrindiniams nagrinėjamos srities terminams – pagal funkcijos panašumą atsiskaitymo priemonė vadinama *valiuta*, *pinigais*. Metonimiškai kūrėjų asmenvardžiais vadinamos smulkesnės kriptografinių valiutų dalys, pagal vartotojų santykį vadinamas tinklas, kuriame vykdomos kriptografinių valiutų pirkimo ir pardavimo operacijos. Dauguma perkeltinės reikšmės terminų yra atsiradę sekant anglų kalba ir tik nedidelė dalis yra tradiciniai ir terminų žodynuose vartojami.

4. Norminant šios srities terminiją reikėtų daugiau atsižvelgti į terminų aiškumo, tikslumo bei taisyklingumo reikalavimus ir remtis bendrinės lietuvių kalbos ir įvairių sričių, ypač kompiuterijos, ekonomikos, technikos terminų žodynais.

LITERATŪRA IR ŠALTINIAI

AETŽ – *Aiškinamasis elektrotechnikos terminų žodynas*. Vyr. red. S. Žebrauskas, Kaunas: Technologija, 2010.

AĮVTŽ – Martinkus B., Neverauskas B., Sakalas A., Venskus R., Žilinskas V. *Aiškinamasis įmonės vadybos terminų žodynas*, Kaunas: Technologija, 2000.

ALKKŽe – Dagienė V., Grigas G., Jevsikova T. *Anglų–lietuvių kalbų kompiuterijos žodynas*, Vilnius.

DŽe – *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*. Vyr. red. St. Keinys, 6(3e) leid., Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.

EKŽe – Dagienė V., Grigas G., Jevsikova T. *Enciklopedinis kompiuterijos žodynas*, Vilnius.

ETŽ – Vainienė R. *Ekonomikos terminų žodynas*, Vilnius: Tyto alba, 2005.

EUR-lex – Europos Sąjungos teisės aktų ir kitų viešų dokumentų bazė (eur-lex.europa.eu).

Grigolytė R. 2018: Lietuvos bankas gyventojus pratinis prie termino „kripto turtas“: – Naujienų portalas „Delfi“ (<https://www.delfi.lt/verslas/verslas/lietuvos-bankas-gyventojus-pratinis-prie-termino-kripto-turtas.d?id=77685201>).

IATE – Daugiakalbė Europos Sąjungos terminų bazė (iate.europa.eu).

LKE 1999: Lietuvių kalbos enciklopedija, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.

LRTB – Lietuvos Respublikos terminų bankas (terminai.vlkk.lt/pls/tb/tb.search).
Miliūnaitė R. 2009: *Dabartinės lietuvių kalbos vartosenos variantai*, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
ODE 2010: *Oxford Dictionary of English*. Third edition. Edited by A. Stevenson, Oxford: Oxford university press.
TŽŽe: *Tarptautinių žodžių žodynas* (www.zodziai.lt).
Vaičiakauskienė S. 2016: Kompiuterijos srities naujieji skoliniai. – *Žmogus ir žodis* 18, 80–95.
52017DC0345 – Komisijos ataskaita „Dėl euro apsaugai nuo padirbinėjimo skirtos programos „Pericles 2020“ įgyvendinimo ir rezultatų 2016 m“.
52017PC0806 – Rekomendacija dėl Tarybos sprendimo, kuriuo suteikiami įgaliojimai pradėti derybas dėl Europos Sąjungos ir Izraelio Valstybės susitarimo dėl Europos Sąjungos teisėsaugos bendradarbiavimo agentūros (Europolo) ir Izraelio kompetentingų kovos su sunkiais nusikaltimais ir terorizmu institucijų keitimosi asmens duomenimis.
52018DC0109 – Komisijos komunikatas „FinTech“ srities veiksmų planas: konkurencingesnis ir novatoriškesnis Europos finansų sektorius“.

Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnybos svetainė (avnt.lt).
Forumas *Kiberzona* (kiberzona.lt).
Forumas *Maze.lt* (maze.lt).
Google patentų svetainė (patents.google.com).
Integruotų lietuvių kalbos ir raštijos išteklių informacinė sistema *Raštija.lt* (raštija.lt).
Internetinės prekybos svetainė (perkuinternete.lt).
Investuotojų portalas *Traders* (traders.lt).
Kriptografinių valiutų žodynelis *21 Terms to Understand Cryptocurrency* (medium.com).
Kriptografinių valiutų žodynelis *Cryptocurrency Vocabulary: 50 Terms to Understand Cryptocurrency* (coinherald.co).
Kriptografinių valiutų investicijų svetainė (prekybakriptovaliuta.lt).
Kriptografinių valiutų naujienų portalas *Globalsciencecollaboration* (lietuviu.globalsciencecollaboration.org).
Kriptografinių valiutų naujienų portalas *Ecoin* (ecoin.lt).
Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija (lrt.lt).
Naujienų ir pramogų portalas *TV3* (tv3.lt).
Naujienų portalas *15min* (15min.lt).
Naujienų portalas *Alfa.lt* (alfa.lt).
Naujienų portalas *Bernardinai* (bernardinai.lt).
Naujienų portalas *Bzn start* (bznstart.lt).
Naujienų portalas *Delfi* (delfi.lt).
Naujienų portalas *Geopolitika* (geopolitika.lt).
Naujienų portalas *Kripto rinka* (kriptorinka.lt).
Naujienų portalas *Lietuvos rytas* (pasaulis.lrytas.lt, verslas.lrytas.lt).
Naujienų portalas *Lietuvos žinios* (lzinios.lt).
Naujienų portalas *Lifehacks.lt* (lifehacks.lt).
Naujienų portalas *Sarmatai* (sarmatas.lt).
Naujienų portalas *Technologijos.lt* (m.technologijos.lt).
Naujienų portalas *Žinaukaip.lt* (zinaukaip.lt).
Naujienų portalas *World policy* (worldpolicy.org).
Pareigūnų kredito unijos svetainė (pareigunuunija.lt).
Skelbimų portalas *Skelbiu.lt* (skelbiu.lt).
Svetainė *Admiral Markets* (admiralmarkets.lt).
Svetainė *All4bitcoin.com* (lt.all4bitcoin.com).
Svetainė *Apie investavimą paprastai* (aipt.lt).
Svetainė *Applancer* (applancer.com).
Svetainė *Bankai.lt* (bankai.lt).
Svetainė *Bitcoin Baltic* (bitcoinbaltic.com).
Svetainė *Bitcoin centras* (bitcoincentras.lt).
Svetainė *Bitcoin.org* (bitcoinlt.org).
Svetainė *Bitcoin Stack Exchange* (bitcoin.stackexchange.com).
Svetainė *Bravenewcoin* (bravenewcoin.com).

Svetainė *Chron* (smallbusiness.chron.com).
 Svetainė *Coinmarketcap* (coinmarketcap.com).
 Svetainė *Cointelegraph* (cointelegraph.com).
 Svetainė *Decrypto* (decrypto.ee).
 Svetainė *Digimedia* (digimedia.lt).
 Svetainė *Kaip užsidirbti pinigų* (kaip-uzsidirbti-pinigu.com).
 Svetainė *Kriptovaliutos* (kriptovaliutos.org).
 Svetainė *Master forex* (masterforex-v.lt).
 Svetainė *Medium.com* (medium.com).
 Svetainė *Ryšių technikos naujienos* (rtn.elektronika.lt).
 Svetainė *Seo paslaugos* (seopaslaugos.com).
 Svetainė *Spectrocoin* (spectrocoin.com).
 Svetainė *Technews.lt* (technews.lt).
 Svetainė *Udris.lt* (udris.lt).
 Svetainė apie blokų grandines (blockchain.info).
 Svetainė apie bitkoinus (btc.lt).
 Svetainė apie kompiuterius (kykompiuteris.blogspot.com).
 Tinklaraštis *IT* (kaip-padaryti.blogspot.lu).
 Tinklaraštis *Hobo with laptop* (hobowithalaptop.com).
 Vaizdo įrašų svetainė *Youtube* (youtube.com).
 Valstybinės lietuvių kalbos komisijos svetainė (vlkk.lt).
 Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos svetainė (vvat.lt).
 Varėnos krašto bendruomenės laikraštis *Giružis* (giruzis.lt).
 Verslo naujienų portalas *Verslo žinios* (vz.lt).
Vikipedija (lt.wikipedia.org).
Wikipedia (en.wikipedia.org).
 Vilniaus universiteto naujienų svetainė (naujienos.vu.lt).

THE TERMINOLOGY OF CRYPTOCURRENCY DOMAIN: SEMANTICS, FORMS AND VARIATIONS

This article deals with Lithuanian cryptocurrency terminology from electronic discourse. The aim of the article is to determine form, semantics and variations of Lithuanian cryptocurrency terms. Variations of terms are evaluated according to the Lithuanian language and terminology requirements. Terminology is taken from websites, blogs, chat sites, term bases and other information posted online. Material has been collected using „Google“ search engine to look for English cryptocurrency terms in Lithuanian texts, Lithuanian terms having components *kripto(-)*, *kriptografinis* and other associative combinations. Online English vocabularies of cryptocurrency terms were used as the basis for searching for English and Lithuanian cryptocurrency terms. Terms denoting cryptocurrencies, technologies and operations of cryptocurrencies, cryptocurrency miners and their actions are analyzed in respect of semantics, form, variation and terminological precision. Overall 151 terms denoting 51 concepts are analyzed.

Analysis shows that variety, metaphoricity and irregularity of terminology of cryptocurrencies is caused by novelty, diversity, absence of regulation of this domain and intentional following of English terms. The majority of concepts have more than one denotation and texts of spoken language contain plentiful foreign words, part of which are unadapted loan words.

Variability is the characteristic feature of this domain – more than two thirds of concepts have more than one denotation. Variability is particularly specific to terms,

denoting cryptocurrencies and their smaller parts. This abundance of variations could have been caused by lack of clarity of concepts and poor understanding of their essential characteristics, attempts to use calques of English terms, use of terms in incorrect meanings, designating different concepts by the same terms.

The figurative nature of cryptocurrency terminology could have been caused by the influence of English language. Metaphoricity is specific to main terms of this domain – according to the similarity of function payment measure is named using the terms *valiuta* (currency), *pinigai* (money). Methonymic nomination is used for denoting smaller parts of cryptocurrency and peer-to-peer network. The majority of figurative terms have appeared due to the influence of English terminology and only small part of terms are traditional metaphors and used in term dictionaries.

In standardizing cryptocurrency terminology the principles of terminological clarity, precision and correctness should be taken into account and term dictionaries of various subject fields (computing, economics, engineering etc.) as well as dictionaries of standard language should be taken as the basis for the creation of cryptocurrency terminology.

Gauta 2018-06-06

Robertas Stunžinas
Lietuvių kalbos institutas
P. Vileišio g. 5, LT-10308 Vilnius
E. paštas robertas.stunzinas@lki.lt